

Бүгү чурттарнын пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 176 (11073)

1979 ЧЫЛДЫҢ ИЮЛЬ 31, вторник

1925 чылда үндөктөтүлгөн

өрткө 2 көп

ЧАРЫШ ОДУВ УЛАМ КЫПСЫР

СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели бо чылын хүлээп алган доктаалында мал чөмчөрүн белеткээр талазы-биле 1979 чылда бердинген даалгаларны күөседери, нинтинин малын четчир санныг чөм-биле хандыраары сонгаарлады болбас эн чугула сорулга болур деп демделгезен.

Бо талазы-биле республиканың көдээ ишчилеринин мурнунда улуг сорулга туруп турар. 1979—1980 чылдарнын кыжынында нинтинин малын онча-менди камгалап алыр, оон продуктулуг чоруун бедидер төлөөдө, бистин совхозтарыныс 160 муң тонна сизини, 46 муң тонна сенажты, 380 муң тонна силосту, 6 муң тонна витаминниң сизин далаанын болгаш 8 муң тонна будук-бүрүнү белеткээр хүлээлгелин. Оон аңгыда бүгү саванын ажаап алгаш, оон 25 хуудан эвөөш эвезин пресстээр, а арктанын силос онгарларынга салыр деп сорулга туруп турар.

Республиканың бүгү ажил-агыйлары бо хүнерде мал чөмчөрүн белеткелни массалык-биле калбартып турар. Июль 26-да медээ өзүгаар алырга 22,8 муң тонна сизин (планнын 13,8 хуузу) ажаап алдынган, 16,4 муң тонна сенаж салдынган. Моон алгаш көөрге, темп аажок кошкак. Бо чылын сизин кайы-даа районда эки үнген, ыңчангаш мал чөмчөрүн белеткелниче бүгү күштү мобилизастап, чыгыс-даа хүнү, шакты халас эрттирбес керек.

Сизинчилерниң күш-ажылынын бүдүрүкчүлүгүн бедидеринге, оларның хей-адын хайныктыраарынга болгаш мал чөмчөрүн белеткелни шалыктын чоруларыне көдээниң бүгү ишчилерин мобилизастаарынга социалисттик чарыш улуг ролду ойнар. Сизинчилерниң ажилын шын организастап, оларның бедик бүдүрүкчүлүгү ажилдарынга бүгү талаалыг таарымчалыг байдалдарын тургускаш, тус-тус эвеноларын, комплекстиг бригадаларын аразынга социалисттик чарышты калбарткаш, оон түнелдерин чогуур үезинде үндүрүп, мурнакчыларын шаңнап-мактавышаан, оларның дугайын хөйге чарлап дынадып турар черлерде мал чөмчөрүн белеткелни темпиз бедик болур турар. СЭКП Улуг-Хем райкомун сизин ажаап алышыкынын баштайгы хүнеринде эгелээш, сизинчилерни ортузунга масса-политиктиг ажилды бедик денелге тургускан. Сизинчилер аразында чарыштын түнелдерин эвено, бригадаларга хүнүнү, а ажил-агыйларга беш хонуктап азы неделяалыг үндүрерин паркомнардан, партия эге организацияларындан шыгыны ичеп турар.

Нинтинин малынга чөм белеткелни Чөөн-Хемчик, Бин-Хем, Мөңгүн-Тайга районнарда массалиг чорууп турар. Чөөн-Хемчиктин «Алдан-Маадыр» совхозунун дирекциязы, парткомо сизин кезилезинче 397 кижини мобилизастап үндүргөш, оларнын ортузунда чарышты дээштиг организастаан.

Ындыг болзажок байдал өске черлерде үстүндө көргөн районнарымызга дег эвес. СЭКП Каа-Хем райкомун мал чөмчөрүн белеткелниң дугайында айтырыгын бюраларга болгаш актив хуралдарынга каш удаа чугаалажып келзежок, сизин кезилезинче районуну ажил-ишчилерин амга чедир долузуу-биле мобилизастап шыдаваан. Бо хүнерде бүгү районда, шефтен келген улус-биле кады, чүгө 400 хире кижин сизинде ажилдап турар. Сизинчилерни күш-ажылын таарыштыр организаставайн, оларже кичээниң салбайн турарында «Кызыл тук», «Енисей», «Совет Тыва» совхозтарын тарып алган-даа, сизин шөлдериңде чайгаар үнген-даа сизинчилерни чагаай дүжүдү ажаап алдырмайн, кадып эгелээш. Сизинчилерни ажилын орта организаставаанда социалисттик чарыш дугайында чүңү чугаалаар боор?

Нинтинин малынга чөм белеткелни — бүгү чоңуну херээ. Чер-черде партия, совет, ажил-агый органдары база хей-нинти организастаалары сизин ажаап алышыкынында ажилдап турар кижилерин хүн бүрүдө бедик бүдүрүкчүлүгү ажилдарында, амьдарал хандырылгазынга таарымчалыг байдалдарын тургузуп тургаш, оларнын аразынга социалисттик чарышты эн массалиг, эн дээштиг кылдыр организастаар хүлээлгелин. Хамык ужур чарыштын чүгө түнел үндүреринде, мурнакчыларын шаңнап мактаарында эвес, а ол чарыштын, оон түнелдеринин дугайын хөйге дайынчы өзү-биле дынадып бедидеринде, мурнакчыларын дуржулгазын непередеринде болур. Чизээлээрге, чарыштын түнели үнери билек, агитхуудустарын үндүрери, тилекчилерге бараалгадып туктарын көдүрери, шилчир вымпелдерин тыпсыры, агитаторларын, политинформаторларын сизинче эвено, бригадаларже атыкарары дээш масса-политиктиг ажилды өске-даа хевирлерин калбаа-биле ажаллаар керек.

Сизинде ажилдап турар кижилерин кылган ажилынын, чедип алган чедишкениннин дугайын оларнын чурттап турар суурларынын чоңунга дынадып бедидери — бүгү чоңуну хей-адын көдүрер мобилизакчы күш. Оон аңгыда СЭКП райкомнары болгаш райкүүскомнар ажил-агыйлар аразында чарыштын, а ажил-агыйларда парткомнар тус-тус эвенолар, бригадалар аразында чарыштын түнелдерин агитхуудустарга чара бижигилээш, оларны чер-черже тарадып чорудар ужурулуг.

Бүгү күштү—мал чөмчөрүн белеткелниче

АВМ АГРЕГАТТАРДА

Танды районда Тока атыг совхозтун шөлдериңге бо чылын сизин чагаай үнген. Ол ажил-агый сугаттыг черлерге колдуунда хей чымыл сизинчилер тараан. Оларнын бирги кезилдизин ам дооступ турар. Сизин шөлдериңде, ында-мында улуг сарааттар-ла эңдери.

Илчалаажок совхоз бо чылын мал чөмчөрүн белеткелниче аралар-биле белеткелниче ишдээш. Оон ачыы-биле чөм белеткелниң темпиз дүрдөгөн болгаш чөмчөрүн шынары экижээш. Совхоз 2170 тонна сенаж белеткээр планын июльдуң 23-те-де 2750 тонна кылдыр, 126,7 хуу ажаар күөсөдүн алган. Ол үндүл чөмчөрүн белеткелни ам-даа үргүлдүрүп турар.

Витаминниң сизин далааны белеткелниче база улуг кичээниң салган. Ындыг далааны бүдүрер ийи АВМ агрегатты совхозтун төп шаңында

тургускан. Агрегаттарнын чымында чымыл каан сазын шөлдилер эңдери. Белең болган далаанын сымкака далаанын бөтинде анаа чагаай черге соодуп ап турар. — Бо дээрге ийи агрегаттын чымыл хун белеткелни далааны-дыр— деп, шаң эргелчани Александр Николаевич Николаев биске тугаалады. — Агрегат бүрүзү үш эңдечегил. Ыңчангаш ажил дүне-даа, хуудус-даа үзүктөлбөс. Чугаа хээдектеңиң сизини эккээринден хамааржыр. — Эңдечеге бир агрегаттын бүдүрер далааны каш тонна? — деп, оон айтырдымыс. — Эңдечеге агрегат бүрүзү-ле 2 тонна витаминниң далаанын бүдүрер. Ыңчангаш чарыс агрегат хонукта 6, а ийи агрегат каттышка — 12 тонна далааны белеткелни үндүрүп—деп, ол харышты. — Сизин эккээрин үзүктөлбөс болза, ол норманы ажырып-

да болур. Мында ажилдап турар операторлар болгаш ажилчилер колчуг кызымак улус. Операторларнын агрегатты билгир-даа эки. Оларнын буруузу-биле анаа турушкун черде болуп көрбөш. Харын хээдектеңиң сизин-биле кады демир-дөс машина иштетиче кире бээр таварылгалар турар. Ол арай ондактыг чүвө-дүр.

Сезон эгелзөндөн бээр Александр Новиковтун удурткаан ээлзөө бары-да 59 тонна далаанын бүдүрүп, чарышка бирги черин ээлзеп. Валерий Мирошниковтун ээлзөө 47 тонна далааны белеткелни, ийги черин, Анастол Черапановту 45 тоннаны кылдып, үшкү черин алган.

Эрткен чедип хонуктуг түнели-биле оператор Валерий Бутановтун ээлзөө 5,2 тонна, Юрий Лезенбеттун ээлзөө—4,8 тонна, а Валерий Сухановту —3,7 тонна сизин дала-

РОССИЯНЫҢ КҮШ-АЖЫЛЧЫ БАЗЫМЫ

РСФСР-НИҢ ТӨП СТАТИСТИНА ЭРГЕЛЕЛИНИҢ ДЫҢНАДЫ

Социалисттик чарышты улам ыңай калдырырга үндөдүлгөш, 1979 чылдың бирги чартында Россия Федерациязының ажилчы чөмчөрү республиканың

экономиказын болгаш чөмчөрүн чагаай байдалын улам ыңай өстүрерин чедип алган. Ол дугайын РСФСР-ниң Төп статистина эргелелиниң дыңнадында чугаалаан.

Агаар-бойдуштук нарын байдалдарынын уламдан бо чылдың бирги кварталында планнын дыка хей көргүзүлгөш талазы-биле чедир күөсөттүнүн чамдык чүүлдерин додунган болгаш бүдүрүшкүн хөмчөздөрүнүн немей өздүлгөн чедип алдынган. Продукция сайгарылгазының хөмчөздөрүнүн талазы-би-

ле чартык чыл планын күөсеттинген. 1978 чылдың бирги чартыныга деңизерге, үлөтүр бүдүрүшкүнүнүн немей өздүлгөш 2,8 хуу, оон ишинде бирги кварталда — 3,6 хуу болган. Куш-ажылының бүдүрүшкүнү 2,2 хуу, оон ишинде ийги кварталда — 2,9 хуу немей өскөн. Үлөтүр бүдүрүшкүнүнүн хөмчөздөрүнүн немей өздүлгөшүнүн 82 хуузу чылдың бирги чартында куш-ажылының бүдүрүшкүнүнүн бөдөнүнүн күөсөлү-биле чедип алдынган.

Нөдөз ажил-агыйның ажилчилерин агаар-бойдуштук нарын байдалдарында часы ажилдарын организастыг чоруткан болгаш часы таргалы планын күөсеткен. 1979 чылдың дүңдүгүнө күсүк болгаш часы културалар тараан шөлдөр РСФСР-ге нинти-зи-биле 125,2 миллион гонгар болган. Эрткен чылдың-га деңизерге рис, арбай, тарымал тоорук, сая, ногаалар, хей чымыл сизингер тараан шөлдөр болгаш некирген черлерге тарылгалар улгаткан.

Сизин кезилдизин болгаш мал чөмчөрүн белеткелни чоруткан чоруп турар. Тараа култураларының дүңдүгүн ажаап алыр калбарган.

Нөдөз ажил-агыйны хөйгүдеринге капитал салышыкынар 7,4 миллиард рубль болган. Мелиоративтиг тугаа болгаш мелиоратив чөмчөрүн шиндээлзөө азырынга 1,3 миллиард, азы эрткен чылдың хөмчөздөрүнүн үезининге деңизерге 4 хуу хей рубль

ди кижирген. Капитал салышыкынарнын нинти хөмчөздөрүнден Кара эвес харуунугу зонамын нөдөз ажил-агыйынга 2,7 миллиард рубль болган.

1979 чылдың бирги чартында курунунин капитал салышыкынарнын күөсөлү-биле нинти өрткө-үңкө 16,5 миллиард рубль, азы 1978 чылдың ол-ла үезининге деңизерге 2 хуу хей нол фондуларын ажаллаага кижирген.

Республиканың улус ажил-агыйында курунунин капитал салышыкынарнын эрткен чылдың баштайгы чартында даалзынган элзэн хей, 31,2 миллиард рубль болган.

РСФСР-ниң улус ажил-агыйында ажилчилеринин болгаш албан-хаажыкчыларын саны чартык чылда өртүмзө-биле 64,1 миллион кижин болуп, эрткен чылдың баштайгы чартында турганынга деңизерге 1,5 миллион кижин көвүдээш.

Курунунин капитал салышыкынарнын болгаш чурттагы-агаар кооперациязының куш-хөргөңдөрүнүн күөсөлү-биле нинти (ажыгалды) шөлдү 14,6 миллион дербечтин метр 305 муң неврираларын ажаллаага кижирген.

Улус өвөөдигези болгаш эртен улам хөйгөш.

Чоңуну медицина хандырылгазы болгаш организастыг дыштаналыгы калбарган.

РСФСР-ниң чурттагыч чоңунун саны 1979 чылдың июль 1-де 137 миллион 900 муң кижин болган. (СЭТА).

АКЫ-ДУҢМА ЧУРТТАРЫНЫҢ АНЫЯКТАРЫНЫҢ УЖУРАЖЫШКЫНЫ

АЛМА-АТА. (СЭТА). Совет Эвелелиниң болгаш Вьетнам Социалисттик Республиказының аныяктарының найыралыкы база эң-сеткил каттыштырылганында дөрктүг ужуражышкыны кызымак калыктыраары алма-атажылар оң муруну чарышты арай кезгөө хууду-көк болгаш өөрүшкү-биле уткан. Муң-муң аныяк ажилчилер, невриңиң ажил-ишчилер, студентилер аэропортка эргим аалчыларын ийги байыр бедидеринин-биле барып уткуп алган.

Июль 28-те ССРЭ-ниң болгаш Вьетнам Социалисттик Республиказының аныяктарының ужуражышкынының байырагында ажилчилеринин В. И. Ленин атыг ордулга болган. Акы-дуңма социалисттик күрөөлөңи чедип тус амык төлөөлөңи мыда кижир-кир турар.

СЭКП ТК-нын Чигине секретары, ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы элп. Л. И. Брежневтиң ужуражышкыны киржикчилеринде ала-буу-биле чуреттин хамыкында байыры болгаш чагаай күөсөттүнүн чымылдарын аажок улуг согуш кирвиршин болгаш өөрүшкү-биле уткан. СЭКП ТК-нын Политбюро кеңигү-

ну, Казахстаннын Компартиязының ТК-ының бирги секретары Д. А. Кунаев оңу мөмүчү динчаран. Вьетнамнын Компартиязының ТК-ының Чигини секретары Ле Зуангың байырыгга чагаалык база улуг көдүрүшкү-биле уткан, оңу Хо Ши Минниң Коммунисттик Аныяктар Эвелелиниң ТК-ының бирги секретары Даг Кюок Бао чоңчаан.

Вьетнамнын аныяктар делегациязынын баштыгы Даг Кюок Бао, совет аныяктар делегациязынын баштыгы, ВЛКСМ ТК-ының бирги секретары Б. Н. Пастухов болгаш оон-даа өскөкөр ужуражышкынында чүрө тугаалаанар.

Совет Эвелелиниң болгаш Вьетнамнын аныяк салгалдарынын төлөөлөңдөрүн Д. А. Кунаев хүлээп алган. Ужуражышкыны киржикчилер-биле беседалык оң Совет Казахстаннын экономиказын, социал болгаш культуран чедишкенин дугайында чугаалап берген.

Вьетнам аныяктар делегациязынын В. И. Ленин тугааладык байыры. 28 гвардейлик-пафлюговлар атыг партия Алдар тугаскалыга чөчөктер салган.

«Найыралдык болгаш өсеткил каттыштырылганында дөрктүг ужуражышкыны болгаш, июль 31-де доостур.

АЛМА-АТА. (СЭТА). Оңу оңу салгалчыларын коммунисттик кижизидигезинге Ленинниң комсомолдугу болгаш Хо Ши Минниң Коммунисттик Аныяктар Эвелелиниң ролуна тураскалган семинарны планнарыг хууды совет болгаш вьетнам аныяктарын найыралыкы болгаш өсеткил каттыштырылганында Алма-Атада эртин турар дөрктүг ужуражышкыны июль 29-да жөп болуштун болган.

Ужуражышкыны киржикчилер-оңу: оларны алыга өңтөр-Л. И. Брежнев биле Ле Зуангың чоруткан байырыг чагааларынын чымыл өсеткилге сорук киргенер. СЭКП-ниң болгаш Вьетнам Компартиязының бүгү айткымыннарнын күөсөлү-биле, социалисттик тургузушкунга улам илчелдейт киржиринче боттарында, белеткелни дугайында оңу-медделген турар.

АЖЫЛ КИДИН ТҮЛҮК

Кедиркышка ылаптыг, ылаптыг белеткелниче — бирээш болза нинтинин малынга сизинчилер, сизинчилер, витаминниң сизин далааны болгаш өскө-даа мал чөмчөрүнүн арбын мурнакчыларын тургузары болур, анаа улуг күш, организактык ажил-иш чугула. Улуг-Хем районда мал чөмчөрүн белеткелниче механизастат, витамин 18 эвено, комплекстиг 7 бригада ажилдап турар. Оларда техника, кижин күжү четчир.

Коммунист Х. Биче-оолга удуртка сизинчилер эвенолун тургузтувус. Оларнын ажилдап турары эки, 320 тонна сизин сарааттынганын. Салбырын хойкулары, фермыны саянчылары будук-бүрү белеткелниче хаара тутунган. Оларнын күжү-биле 67 тонна будук-бүрүн белеткел алыдымыс — деп, «УТКА 25 чылды» совхозтун Арискал салбырын эргелчани Х. Серин чугаалады.

Ол салбырын механизасторлары, тараажылары часы ажилдар талазы-биле социализм чарышка бирги черин ээлзеп, районга шаңнадыг черин алган. Олар ам мал чөмчөрүн белеткелниче шалып амыр болгаш долдуру күөсөлдөрүнө бүрүлдүг. Совхоз оң хонуктун түнели-биле совхоз ажил-агыйлар аразында чарышка тилектиг болган.

«Улуг-Хем» совхозтун Хайыракан салбырында М. Мал-быр-оолга удуртка эвено экилерин бирээшге саяндып турар. Эвенолун тракторист Самбуу Көк-оол, Самбада Орусата, комсомолтун Артём Тудун олар совхозтун парткомунун, ажилчы комитетинин беш хонуктан түнел турары чарышка үш удаа бирги черин ээлзеп. Олар беш хонуктун далаанын 110 хуудан куду-латпай турар.

«Ак-Тургут» совхозтун Кызыл-Даг салбырында механизастаттыг болгаш хол калдырдыг сизин кезер эвенолун ажилы макталды. Олар 35 г чөмчөрүн сизин ажаа-

ган, оон 345 тоннаны сарааттаан. «Булун-Терек» сууртун чурттакчылар болгаш шөлдөлчүлөр будук-бүрү белеткелниче эки кижирки турар. Олар 108 тонна будук-бүрүн белеткелни, ол салбырын ажил-ишчилер мал чөмчөрүнүн планын ажаар күөсөлдүк.

Улуг-Хем районунун девиздеринде тарымал-даа, чайгаар үнген-даа өст-сизинин үңкү эки. Район бир ректорлар оң центер сизинин ажаап ап турда, «Улуг-Хем» совхозтун 20 центер ажил турар. Улуг-Хемдин ортузундагы шөлдөлчүлөрү уткелди. Шөлдөлчүлөрү, шыктарга база элп. Июль 25-те медээ-биле алырга, районда сизин белеткелниң планы — 21,5 сенажымы — 101,3 — будук-бүрүнү — 34,7, витаминниң сизин далаанымы — 47,7 хуу күөсеттинген. Нөдөз ажил-агыйнын ажилчилерин бо чымыл өске черлерден мал чөмчөрүн белеткелни сорулганы салган, күженишкенин ажилдап турар.

Д. АРАКЧАА, Улуг-Хем район.

ЧОЛААЧЫЛАРЫНЫҢ ДУЗАЗЫ

Улуг-Хем районда «Куш-ажылы хосту» совхозтун Торгалык салбырын ажилчилерин нинтинин малынга четчир чөмчөрүн белеткелни дээш хайныккан ажил-ишче илчелдейт кижирки, сизин кезилезинде, сенаж салырында кызымак ажилдап турарлар. Совхозтун дирекциязы, партия, профсоюз, комсомол болгаш өске-даа хей-нинти организациалары ажил-ишче чогуумчалыг организастаанында, бо ажил-агый мал чөмчөрүн белеткелниң талазы-биле районда мурнакчыларын одурунда чоруп турар.

Мал чөмчөрүн белеткелниче чөмчөрүн амыр эвес, оон эки шынарыг үезин баа барымдаларын торгалыкчылар эки билер. Ыңчангаш сенаж салырында ажилдап турарларнын ажилынын шынары бедик, турушкун чөк.

Совхозтун төп салбырында чамында сенаж онгарынын чамында кеириңиске, ажил хайныкышынын-ла болду. Хөвү биле сенаж онгарынын аразында оруктап маңнашкан чүк машиналары сенаж онгарында оларнын чүгүн дүжүрери-биле ажилдап турар трактористерге хостуг үе бер-бей турду. Харын-даа оларнын чамдыктары биче кады манап тургулар-даа.

Хөвүдан келген чүкчүтүг машиналар деңизге маннадып келгеш, сенаж онгарыныче чоруп турда, «Сельхозтехника» Улуг-Хем районда салбырын чөмчөрүн, ол коллективтен бо совхозка мал чөмчөрүн белеткелниче киржикчилер чөмчөрүнүн бригадир Лопсан Көмбү-биле ужуражып, оларнын ажил-ишчилеринин дугайын соңуургаан бис.

Бо онгарга 5 муң тонна сенаж кирер. Июль 3-тен бээр 3 муң ажит тоннаны салган бис. Бистин салбырын 8 машинамы, совхозтун 3 машинамы ажилдап турар. Ам дээрден ажилымыска бүрү четтинип тур бис, а бир эвес, өске участоктарже чоруп, оон бээр чүк дажыкы апарымыс, четтикпейн барып болур бис. Ыңчангаш ам каш хонуктан машиналар саны некир-боор — деп, бригадир чугаалаш, район төвүнде келген эш-өвөрүнү ажилын таныштырды.

Мал чөмчөрүн чогуур хуусада четчир-биле белеткел алыр дээш совхозтун ажил-ишчилеринге райондан келген чөмчөрүн улуг дузазын чедирип, хөвү-биле сенаж онгарынын аразында чөмчөрүн бүрүч 12-13 рейстерин кылдып, кызымак ажилдап турар. Оларнын эки ажилын совхозтун удурткучлары мактап чугаалажыр.

Кызымак ажил-иш-биле кады ажилдап турар өвөрүне үзүлгөңи чөмчөрүн ийде эвези эвес. Илангыя Эзер-оол Аракчаа, Мадыр-оол Булуп, бригадир Лопсан Көмбү болгаш оон-даа эскеринин кызымак ажил-иш макталды.

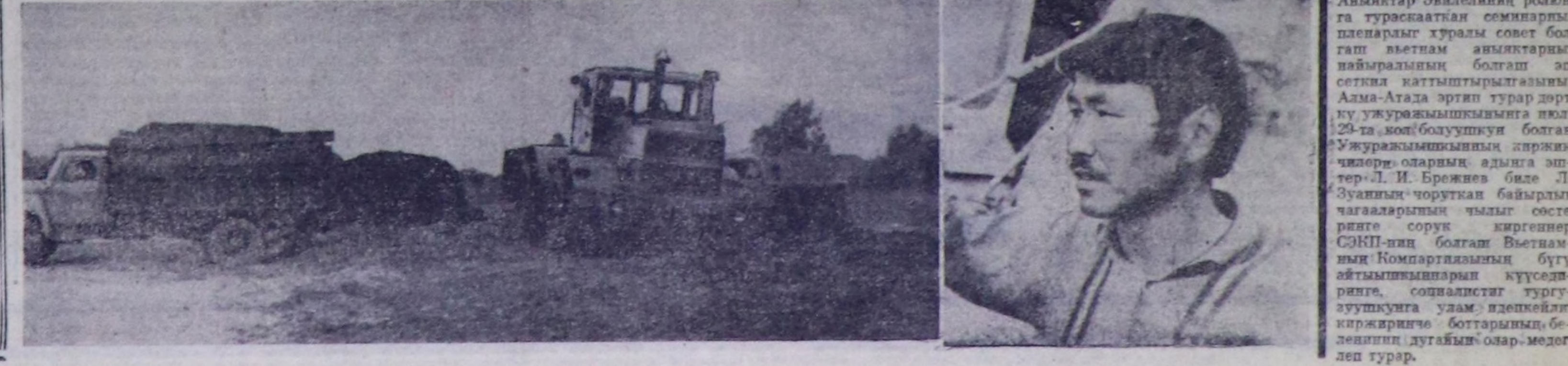
— Чөмчөрүнүн чурттаарында, ажилдарында та-

рымчалыг байдалдарын совхозтун удурткучлары тургускан. Дүштөңиң ийги ажилчилеринге райондан келген чөмчөрүн улуг дузазын чедирип, хөвү-биле сенаж онгарынын аразында чөмчөрүн бүрүч 12-13 рейстерин кылдып, кызымак ажилдап турар. Оларнын эки ажилын совхозтун удурткучлары мактап чугаалажыр.

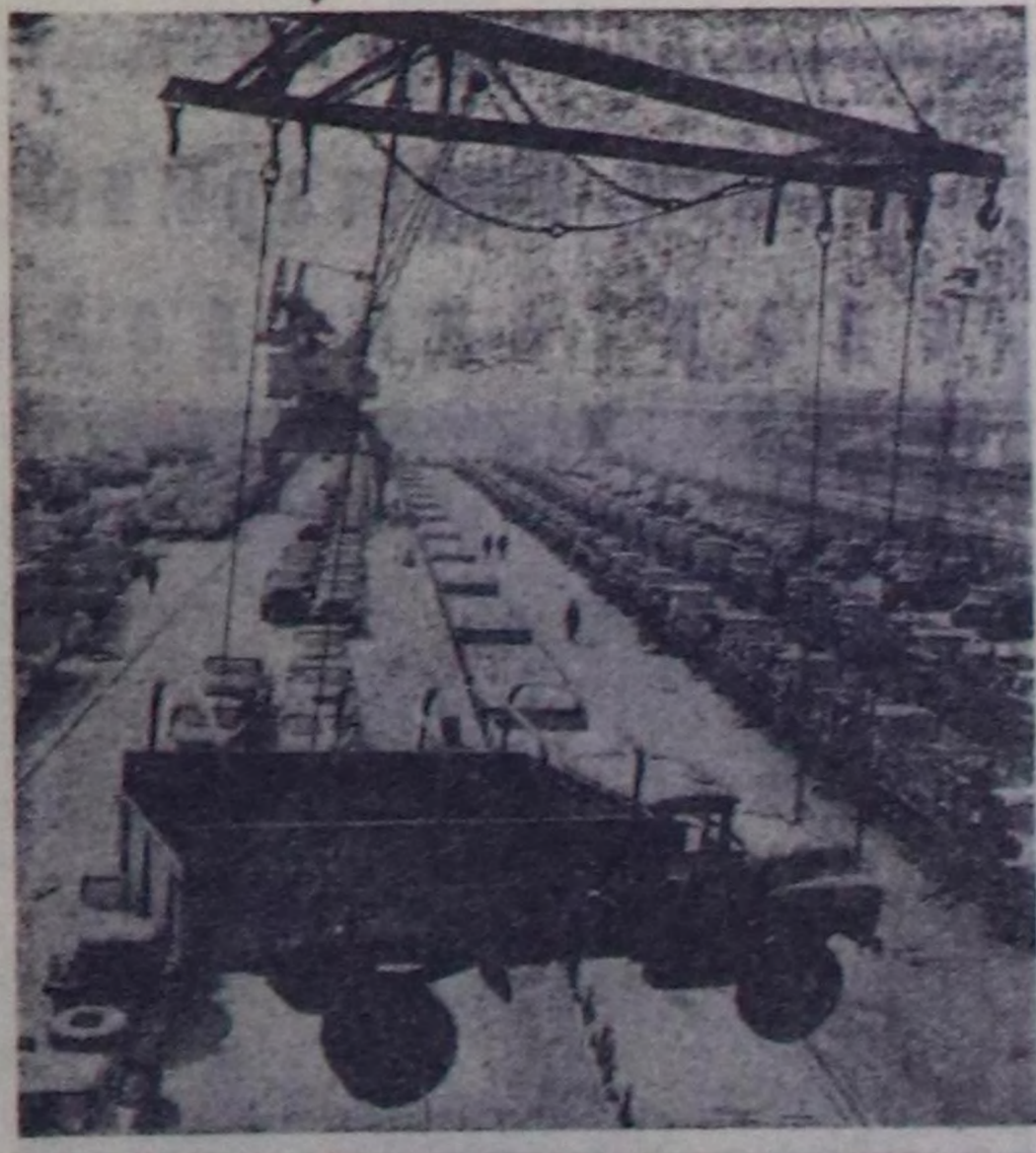
Сенаж онгарында чүгүн дүжүрер, бригадиринин болгаш оон өвөрүнү машиналары катап-ла хөвүже ыңай болдулар.

М. КАЛЧАН, ЧУРУНТАРДА: сенаж салып турар; чөмчөрүн бригадир Лопсан Көмбү.

В. НАРА-САЛДЫҢ фотола-ры.

Туениннар республиканың ажилчилеринин алыга өңтөр-Л. И. Брежнев биле Ле Зуангың чоруткан байырыг чагааларынын чымыл өсеткилге сорук киргенер. СЭКП-ниң болгаш Вьетнам Компартиязының бүгү айткымыннарнын күөсөлү-биле, социалисттик тургузушкунга улам илчелдейт киржиринче боттарында, белеткелни дугайында оңу-медделген турар.

МОСКВА. Личная автомобильная база. В центре — автомобиль, в окружении других машин и оборудования.

ЧУРУКТА: автомобильная база. В центре — автомобиль, в окружении других машин и оборудования.

В. ХУХЛАЕВИЧ фотоз.

СЭТА-ның фотоз.

ЧАРЫШТЫГЛАР СӨЗҮН ЭЭЛЕП ТУРАР

Телетайп дамчыштыр интервью

Москва туугулары И. Демин болган Н. Панюшкин, Бакудан С. Мамедов болган Вологда областан М. Бубякин оларнын бригадалары бо чылын ээлеинде чарыш дугайында керээни чаргам, сөздөгү сөзүн бузуурелинде күүседип турар. Олар ан-не хөй ажылдап кылымшыкнын челин алып, объектилерин хуусаа бетинде болган тергенин эки шынарлыг дугаар деп шиптирлөөнөр. СЭТА-нын корреспонденттери бригадаларын туугучуларын телетайпче чалааш, алган хуулааларынын күүседип турарынын дугайын чуулап барып дилөөнөр.

Москвага сөс. И. Демин, РСФСР-нин алдынкы туугучу, башкы дугаар № 3 комбинаттын комментист бригаданын бригадир:

Бистин коллективке узут бузуурелинде көргүскөн — олимн суурун туурамын. Мына 18 бейдик бажынар бар, оларнын чартымы — бистин объектилерине. Оларнын кыска хуусаада туугу дооскал. Балык бузуурелинде бригада 35 хууну камнап алган, а туугуну норма бузуура туурамында эвөөш кижилер кылып турган болгай. Свердловчударынык «Беш чылдын даалгалары» — эвөөш состав-биле» деп эгелөөшкенин бис дегдөөш, ажымын санин үш кижиге кызыркан бис. Ажылдап кылымшык узут даалдык бажын туугушунуна колдуунда эл-ле бейдик болган: элчтер савида туугузу бүрүзү чели дөрбөлчүн метр кире чуртталга шөлүт эштеп турар. Ол дөргө чык тунелинде челин алып дээр көргүшүүскө чокушалап турар.

Челиншиктерин чарыштыг эштеринде ажылдап турарында дээштик адаларын ажылдап турган челин алган бис. Мынгу курлавырларын ажылдаары бригадала бо беш

чылдын дөрт чылаарынын планарыны Узут Октябрьдин байырында күүседип арган боор.

С. МАМЕДОВ, Социалистик Куш-ажылыгы Мадыры, № 48 туугу эргелениги комментист бригаданын бригадир:

Бистин ам кылып турар объективис машина туугушкунун «Бакинский рабочий» ааволууну дед-дески ажылдарында мыкка ужур-хууламы. Ол дөргө чехтер бложуур, ону хуусаа бетинде доосар деп хууламын бис. Ол ажылдага кире баргөс, нефтижерге станоктар кылыр завод ийн катан көвүделер.

Коллектив ажылдарын кызырган состав-биле чорударын хууламын. Эвөөш кам монтажчылары шептеп турар бригадаларыныкы бирээшине берипкен бис. Ыччалдож темп оожунавал. Узуту мергежиле бөдөө, муракчы дуржулаган калбаа-биле ажылдап тур бис. Мен И. Деминин болган Н. Панюшкинин бригадаларын олар ажылдап турда, көргөн мен.

Ол коллективтеринин техникти билин кончут бейдик. Бис оларнын үлгерени элдерин кылып тур бис. Бо чылын бистин бригадаларыныкы үштүп бар кезин ажылдашылаан, институттарга болган техникунуна өөренип. Ам коллектив И. Деминден көрүп алганмыс шымык кылырнын эки логамын ажылдап турар. Шалалар бетоннарында, дренаж хоораларын салдырып болган өскө-дээ чамын ажылдаарга москвалыларнын аргаларын ажылдап турар бис.

Харылаалда — Вологда.

М. БУБЯКИН, СССР-нин Курдун шааньлыгы лаураалы, «Вологда завод туугу» трестин комментист бригаданын бригадир:

Чоктаа чаз коллектив беш

чыл планын бузуура кылар журтуг ажылдарын күүсеткен деп рапортооан. Оон үлденин — ажылды дээштик кылдыр организааштын. Ажылдын бүрүзү элден кам мергежиле билер болганда, күштү дүргөн чарыштыр тургуура арга бар апарган: керек апарганда чамык эвөөшоларын улагаттырып-дээ турар бис.

Ам туугу шөлдеринде килин туугу ияг үе. Августун ортан үезинде мемлораторлар бажынын хуусаа бетинде доосар деп хууламын бис. Туугу үзүктелешкенин чок чоруп тур. Чылын социалистик хуулааларын күүседиптерге шүүт бузуурелинде бис.

Дедовск хоорай (Москва область) харычылал тур.

Н. ПАНЮШКИН, Социалистик Куш-ажылыгы Мадыры, Дедовскинин монтаж эргелениги слесарь-монтажчыларынын бригадир:

Бо чылын бистин кылар объектилерине — Москва-нын «Трегорная мануфактура» хөвө-саалы комбинатынын база трикотаж фабрикамынын чехтери. Маана чүс-чүс станоктарын тургуура. Олар хуусаа бетинде ажылдап бээр мөз, планда ажыр мүй-мүй метр пөстөр болган өскө-дээ кымылгар кылдынар. Колдөө ол ийн бузуурелерге монтаж кылырнын хуусаа нормалдан 160 хонук кымырарын хууламын. Сөзүүстү ээлеп тур бис.

Амгы үеде бригадала, өрткөн чылдындан эвөөш состав-биле ажылдап турар-дээ болза, ыччаардазындан хөй ажылды кылып турар. Ажылдап кылымшык хуулааларга көрдүргөнгө чокушалап турар. Станоктарын болган конструкторларын узут-узут бейдилер айы-биле оптеп, митта бузуура чоп ажылдап тур бис. Чыл планын хууламын бузуура ноябрьда күүседиптер бис.

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СОЦИАЛИЗМНИҢ АКЫ-ДУҢМА ЧУРТТАРЫНДА

ДЕМ КАТКАН КҮЖЕНИШКИНЕРНИҢ ТҮҢЕЛДЕРИ

СОФИЯ. Хөмүр-дашты кызып тыварынын талазы-биле совет болган болгар специалисттерин калы ажылдап кылган чаз технологияны шиптедип алганынын соонда Бободолду хөмүр-даш бассейнинин шахтерларынын күш-ажылынын бузуурелүүдү ийн катан бөдөөш.

Бо дөргө амгы беш чылда Совет Эвөөленин болган Болгариянын өрттехникти үрө-түңнелиг калы ажылдажылганын хөй-хөй чижектеринин чүгө бирээш дэр.

Эртемнин, үлөтүрүнүн, көзгө ажыл-агыйын иязы-бүрү таладарында дем калын дооскан ажылдарын саны хуняч-не көвүлөп турар.

Ийн чурттуу аразында специализациянын болган калы ажылдажылганын талазы-биле чүгө электрониканын болган электротехниканын талазында 15 дугурулгага ат салдырган. Ийн таламы калы ажылдажылганын ачымныда бо беш чылда Болгарияга «ЕС-1035» дээр электрон-саналга машинамын бузуурелгеге нестередир. Ону Экономикти Дуулаажыла Чөвүленин кижигүннери чурттарын электрон-саналга машиналарынын чамгыс ай системанында ажылдаар.

ВЬЕТНАМНЫҢ СУДНО СЕПТЭЭР ЧАА БУДУРУЛГЕЗИ

ХАНОЙ. Судно септээр чаз бузуурелге Куангбинь мөжүдә ажылдада кирген, ону Польша Узус Республикасы барган специалисттерин дуулазы-биле туткан. Хөм судноларын катан тургуура сорулгалы ол бузуурелге Вьетнамда ан туугу верфи-тир. Чыл дугурунда ол 80 чедир судноларын хууламын аш кылдыр. Хөм

транспортун септөөргө болган катан тургуурамын ажылдаар артын көзөктөрүн бузуурел мастерскаяларын база мыкка тургускан.

ТУДУГ АЖЫЛДАРЫНЫҢ ХЕМЧӨӨЛИ ӨЗҮП ТУРАР

БУДАПЕШТ. Венгрия Узус Республикага бо чылдын бештайгы чартымында чаагажылы туттуган, бузуурел амгы үеинде квартираларынче барык 18 муң аг-бүлөлөр көжүп кирген. Эрткей чылдын хамаарышкан үезинде деннөргө күүсеткен туугу ажылдарынын хемчөөлү 8,2 хуу немей өскөн.

Узус ажыл-агыйынын улуг объектилерин туурамын туугучулар боттарынын бузуурелге оналдаларын база күүседип шылаан. «Узут химияны» эгелдөөрүнүн шүтүмү-биле Бергелде химия комбинатында поливинилхлорид бузуурел чаз заводтуу туугу доосулган. Нефть химиясынын талазында калы ажылдажылганын совет-венг программалык ол бузуурелге икелпейтип күүседип киришкен.

Пейтинг-бисе бо беш чылда венг туугучулар иязы-бүрү бир түс чыгам үлөтүр объектилерин ажылдапта кирер.

ЧААРТЫКЧЫЛАР ХҮРЭЭЛЕНИ ӨСКӨН

УЛАН-БАТОР. Чүгө өөлүт ийн чылда бешин Моол Арат Республикамын бузуурелдеринче дөрт муң ажыг чартыкчы саналдар болган чогаалгалар кирген. Оларнын 70 ажыг хуууну бузуурелге нестереткен. Оортан экономикти ажык 30 миллион туугу акша ашкан. Эң шыгарган ажылдарын «Чартыкчы» деп хөйгөргө дөргөш. Эң эки чартыкчы саналдарга болган чогаалгаларга республика көрдүдөрүн база конкурстарын өрттөрүн чаагыччалан.

(СЭТА).

РЕВОЛЮЦИЯНЫҢ ПОЛИТИКТИГ ҮНДЕЗИННЕРИН БЫЖЫГЛААР

МАНАГА.

(СЭТА-нын көрр.). Никарагуанын Национал катан тургуушкунууну Тур демократия чазга эргелеништинин политиктиг үндөзүннери быжыгаарыныче, чуртта экономика, социал болган культура амчыратын дүргөн-не чогулгалыг болууларыныч уланган элден кам чутула шиптирлерин хууламы алганынын дугайында чарлаан.

Тур чазактын иштике херектер министр Томас Борхе чазактын программасын бузуура Никарагуага демократия согуулаарын чорударын чуулаан. Национал Хосталгаларын Сандино атыг Фронттуу (ФНОС) ажымын чондарын болган бугу Никарагуа узуту эрге-ажыктарын өлөсөтүп, камгалаар жууругу тускай политиктиг партиянын тургуура эргежок чутула деп санап турар.

ФНОС-туу органы «Барригада» солу фронттуу бирги черегин сорулгаларынын бароон болза, бугу-ле күш-ажыкты кижилерин эрге-ажыктарын камгалаар сандиножу профессору төвүн тургуура болурун дыннаткан. Мынгу төптү тургуура болза, чурттуу узутууну бугу кужун сандинизминин идеяларын үндөшлөш, каттычтыр арган бээрин ол солууну чутууда бижип турар. Ол амгы үеде профсоюздеринде организааштынмай турар бугу ажыкты чондарын болурун хууламын каттычтырар.

Тур чазактын эштыкы херектер министрине орадалчы Альваро Рамирес даштыкы информация агентилеринин талаалекчилеринче чазактын даштыкы политика талазы-биле чамык утла-

нышкынынын тайылбырлап берген. Никарагуа тайбын, демократия дөш түрүп, улустарнын национал-хосталгалык демиселин дөткөп турар бугу күрүчөлөр-биле чүрөкчү ханзынган, калбак чарылашарын туугу ол билээл дөмөгөлөөш. Тур чазак империализмге, сөөк-азы мылаар чорукка болган фашизмге ботталдырып чорудар. Америк чазак Сомоса шериг-биле дөткөп шыгып турган Израиль-биле калык-дээ чарылаштыг болурун Никарагуанын күзөвөй турарын ол дөмөгөлөөш.

А. Рамирес тур чазак кааза-дээ каттышпаан чурттарын шипчөөшкенинде Никарагуанын ол шипчөөшкенин хууламын хууламын хууламын дөш чазак чөригич ол чорудуп турар дөмөгөлөөш калба-биле дөткөп турар. Америк чазак — диктатор Сомосанын шаажылаачы аг-шеригтеринин арааштыг бөмбөлөшкынармын болган болашкынынармын амык урелген аг-агы хоорайларга катан тургуушкуну ажылдарына киржиринче Тур демократия чазактын кийгыренин муңмуң кижигер ийн-биле дөткөш. Бо хуулерде эр болган хөргөш-дээ кижилер куумчулар болган шөлдерге тууп, фабрикалар болган эвөөштарга барып, оларнын бузуурелге болган Никарагуага картотка системанын түр үеде тургуура чарлаан. Сандиножу камгала комитеттеринин хыналдазы-биле эшчөм продуктуларын үлөсүн ол чутулаан.

Тур чазактын социал хандырылгы министрине Элиа Гиде де Лопс чөп өртүзүгә эш-чөмөн хууларын тазырып турар сорулга-биле Никарагуага картотка системанын түр үеде тургуура чарлаан. Сандиножу камгала комитеттеринин хыналдазы-биле эшчөм продуктуларын үлөсүн ол чутулаан.

Чаз чазактын күрүчөни өмдүр хандыгынын шаала хуу бажылар мында өрткөн понедельникте, июль 30-де, ажыгтыгынын наймылаага чарлаан. Көзгө ажыл-агыйын

га хөй-хөй ажылчыннарын хазара тууш, амал-биле хандырып сорулга-биле чазак чөригич мыкка хөй акша-хөргөчтин экономикамын ол азымын тускайлаар деп тубаыиң информация агентилериниң шыгымып турар. Ол чорук ажыл чоктамышкынынын айтырнын шиптирлөөргө база ийдилип болуру чутуа чөк. Ол акша-хөргөч өөл-биле черелештир чарлаттыган аг-шер реформанын эрттир-рин, көзгө ажыл-агыйын зашкаар үндүрер аргаын катан тургуурамын сан-көк талазы-биле үндөшүнүн салып алаар.

В. ШЕХОВЦЕВ, З. МОРА.

ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕРДЕН

ЛИССАБОН.

ПЕП-инин органы «Аванте» солуку-нун байырагына бөлөкөл чорутуп турар ажылчыннары-биле Португалиянын Компартиясынын Чидгич секретары А. Буньялыг учуражышкынын болган. Португалиянын коммунистик солуунун чамык бугуура байыралык септибрь 7-ден 9-ка чедир болур.

Компартиянын кызымашкынынар таварыштырар дөш савык-дээ орадалчынынармын кылып турар, коммунистер дөмө-ле иштик политиктиг амчыратын тавууна кирешпешпеш деп, А. Буньял чутулаан. Узус маселалар-биле сымды холбаштыг чүгө коммунистерниң киржилгеси-биле национал айтырыларын шиптир-лен болур.

Ам болур бугу-нитанын согуулааларында Компартия улуг тилелдөөн челин алып болган өл дөргө бугу ажыкты чондарын, демократиянын болган хосталгалын тилелдөөн болурун бузуурели А. Буньял өлөсөткөн.

БЕРН.

Европага аймык чөк чорук болган калы ажылдажылга талазы-биле чөвүлөш.

хууламын тунне шиптирлөөш-ге ат салганынын дөрт чыл болурун муруну чарымын тайбыннын шиптар шипчөөшкенин «Европа» амгы ажыкты чондары, бо динке аймык чөк чоруктуң, кам амчылажылганын болган тайбыннын хөргө эвөөш чартыкчылар деп эгелит номчуташты парлап үндүргөн. Бөс-чөсөтти элдере бузуурелге туур демиселге тайбын күзөп турар бугу күштерин сымды каттыгарын Европага тайбыннын камгалаарын негеддеринин бирээш болурун мыкка айтыган.

ДЕЛИ.

Президент ордузунга Индиянын чаз премьер-министрине Чаран Сингхтин болган оон чазанын 8 савыгтарынын дагыраан алган.

Премьер-министрине орадалчы болган иштике херектер министрине Л. Б. Чаван, даштыкы херектер министрине — Ш. П. Митра, сая министрине — Г. Н. Бахугуна томуйталган.

СЭТА.

Хельсинкиге болган чөвүлөл хуралдын дөрт чылынга

ООН ЭКОНОМИКТИГ АЖЫКТАРЫ

Самыгажымынын тайбынын элдерти чорут деп чутулаан Жан-Лак Руссо шынын болган дээр болза, экономиктиг харылаалар тайбын байдалдарда чечектелер деп бажылар болза, база ол чир чөптү бөдүр ийик. Статистика ол бажыкчал шынын кылдыр төдөргай херечилеп турар: КНО-нун сай-медделери-биле алоруна, дүшкүрүлүт чоруктуң чарымышынын чылдарында Чөөн болган Барыин чүрөтүн аразында бараан солчушкуну барык дөрт катан өскөн-биле демгелестинген — 1970 чылда 19 миллиард турганьдан өрткөн чылын барык 75 миллиард доллар чедир өскөн.

Барыин таламы экономикамын азырпач чаламын красс дегелгейин ажыл-агыйы хара мылааларында, оон иштинде социалистик болган капиталистик чурттарын аразында харылааларга, таарымча чок салдарын чедирин турар болбайн аан. Чөвүлөл тылымынын байдалдар дорайган. Шапкын инфляция Барыин чүкте бузуурел турар барааннарын өрткө-үлөшкенин мыкка аартаарында чедирген турда, Чөөн чүктүн үндүр салдып турар продуктуларына өрткөргө эвөөш черегин өзүп келген. Капиталистик күрүчөлөр болган оларнын экономик-

тиг бөзүлгөшкенин хөй ажыл-кочча алырнын хем чеглерин улам калбак хемчөөлөргө ажылап турар. Ол бугу чүдүлөр социалистик чурттарын Барыин чүк-биле садмы-лажымышынына таарымча чок чоруктуң тыптын келеринге ийик берип, дегелгейин капиталистик рыногунга оларнын салдып алычы аргазын кызыгаарлап турар.

Тургушкунга байлаада ийн системанын аразында бараан солчуламын ниятызы-биле аажок кудуларынга чедип болур турган ийик. Мыччала-дээ ол солчушкуну көвүдөшүп улам чылашылаан, мычтанга полдистик шипчелчиги күш — Хельсинки дугурушкунун бөттүг утк-биле долдуур дээр чүктүл — маана узут рольду ойноп турары чигизин чок.

Барыин-европейжи күрүчөлөр-биле СССР-нин экономикамын калы ажылдажылга бо талазында көсүк чижек. Ам ол калы ажылдажылга херек чырында үр хуусаалыг үндөшчө шипчелчигин, а ният-европа чөвүлөд хууламын соонда ийдиң ажылдажылганын талазында 30 чыгам дугуружулга кылган. Эң сөвүлөгү чылдарда бейик деннедерге болуура — совет-финлянд, совет-барыин-герман, совет-

француз учуражышкынын хөй үезинде ат салдыган үр хуусаалыг узут хемчөөлөргө программалар оза узут ужурудуң. Мынгу айымалы дугуружуларын Леонид Ильич Брежнев «делегей тайбын камгалаар болган быжыгаар — кончут херектиг болган кайы-дээ талага ажыктыг херекке Чөөн болган Барыин чүктөрүнүн бир азымын деннөштерген капитал салышыкыны» кылдыр кончут чиге даан.

Чөөн болган Барыин чүктөрүнүн аразында өртөм-техниктиг, үлөтүр болган салыг талазы-биле харылааларын быжыгып уламчылап турарыннын таарымчалыг түнөөдөр экономикага хамаарыштыр бөгүн-дээ ийик. Социалистик чурттарга ол хамыктын мурунуда улус ажыл-агыйы мыкка хөй чутула планарын күүседирин дүргөдөрүнүн аргазы-дыр. Чижээ, КНО-нун Европага Экономика комиссиясынын сан-медделери-биле алырга, барыин таламы фирмалар-биле социалистик чурттарын бузуурелдеринин болган организаашларынын коопераштаан дугуружулаары моон мурунда калбаа-биле практикалан келгени мышак документаларын аяла-лаа дамчыдып берип турганы-биле

деннөргө, чаз продукциянын кылып үндүрерин организааштарына эргежок үени 14—20 айлар кызырып турар. Европага Экономиктиг комиссиянын сан-медделери-биле көөргө, мынгу айымалы дугуружуларын саны Хельсинки чөвүлөл хууламын соонда барык 6 е ж е н хуу көвүдөш болган ам 1300 ашкан.

Капиталистик күрүчөлөр Чөөн чүк-биле калы ажылдажылганын хөжүдөргө, оларнын кризистиг болушкунунары биче чүзөтөөр. Чижээ, дөргө, эң бичин дөш үндөшкөннөр бугуура алмыра бөзүн, эң бичин дөш үндөшкөннөр чүкте бир миллиондан эвөөш аөөс ажыкты чондарын ажыл-биле хандырып турар. Ол калы ажылдажылганы улам ийик калыктарын барыин таламы салыг үлөтүр бөлүктөрүнүн төлөөлекчилери одалга-чиг-өт кризисин ажып эртеринге кордал кылдыр база көрүп турар. «Дегелгейин энергетика-рыногунда халаттыг байдалда таваржы берген немец экономика Чөөн Европанын чурттарында болуусуназын, нефтинин болган хөмүр-даштын арбын байлактарында болуура ажыкты тып алып жууруду» деп, ФРГ-нин үлөтүр-салдыг каттыжышкынын президентин О. Вольф

фон Америкенг «Нойе Рурпайтунг» солуунуң айтырыларынга харылаал тура медгөлөөш. Анган 28 компанияларын ам СССР-ге организааштар деп турар дегелгезинге уткуштур Лондонуң «Дейли телеграф» солуунуң мындыг тайылбырлары база солу: «Эрихтер камыларынын сым чөдөрлөшүн газ болган нефть байлактарыг чөдөрүн шипчелеп тывар талазы-биле Совет Эвөөленин аажок улуг планарын боттандырыныга киржиптеринин орадалчынынын британ үлөтүр ап турар».

Дүшкүрүлүт чорукту чарымышкынын идеяларын кижилерин угзын-болалдарында быжыгып турарынын дугайын мынгу медгелдөр тода херечилеп турар. Чүгө дөргө Чөөн чүк-биле чөвүлө болган таварылаа «кранарын дуглаптарынын» сорулгалы салын турар Барыин чүк экономикамын ийдиң амчыратын чутула талазында калы ажылдажылга дугайында саналдарын кезээде оза тыртылач көрүп келген. Амгымында чутуа колдуунда-ла перспективалар дугайында чоруп турар-дээ бол, Хельсинки чөвүлөл хууламын соонда дөрт чылдыг хөжүдөш маала-дээ көсүк буртуураалашкына чедиргенин көрүп турар-дыр бис.

Мычарага чогуу-на харын 60 чылдарда Чехословакияны дамчыштыр Польшанын электрэнергия ашгөлөөш Австриянын дуржуламы Барыин Европанын чамык чурттарын совет-биле холбаштырган газ дамчылааларынын соокал чок ажылдап турарын шылаш, база кичээлгейин бөдүчө ээлдирип турар. «Энергетикамын талазында ният-европейжи, толаргай, улагытыр калы ажылдажылганы» тургууш болур деп, Австриянын кайдыери Бруно Крайский болурун чуулаарынын бирөөшине дөмөгөлөөш. Транспорттуң болган долгандыр турар бойушту камгалаарынын талазында калы ажылдажылга дугайында саналдары-биле чергелештир Хельсинки чөвүлөл хууламын соонда ийдиң саналды харын Совет Эвөөлө келүргөн. Ол саналдарын ботталдырар болза, Европада дүшкүрүлүт чоруктуң чыгарылышынын материалдыг дамчыры улам күш кирер айвар, ам харын бугу-ле бергедөшкөннөр тууражок, бөдүшкунунар чогуу-на ол утла-нышкынынар бар чыдар аан.

Валерий БЕГИШЕВ, ПМА-нын политиктиг тайылбырчысы.

Расечин Муруу Африка Республикамын ашкитиг өлбөткө бөүл-малдыч турар чамыгтарында нөрдө, үндөш чуртакчыларынын бичин уругтарыныч олу хорлары чели катан хөй бөүп турар. Оон мындагымын — түрөйи, чедимжө амдырал, эңч дууламчымынын чок бөүп турары болган дооскал төттү чөмөнчөш.

ЧУРУКТА: Муруу Африка Республикамын наймылаалык ийдиң бичин Союзто деп районуна уругтар.

СЭТА-нын фотоз.

ДЕЛЕГЕЙНИН БҮГҮ НОМНАРЫ — МОСКВАГА

Сентябрь 4-тен 10-га чедир Москвага Ийги бугу-делегей ном делегате-армакказы ашылган эгелээр. Аңда белетки ам доостур турар, павильоннарда фирмалар-нын инсозицияларын тургузарынын планы чөгээт-тынган.

ССРЭ-нин Ном үндүрөр, полиграфия болгаш ном са-дымынч талазы-биле күрүнө комитетинин дарагынын оралакчы Василий Сластенко-биле ПМА-нын кор-респондентизи-ужурашкыч, улавас болур ном шулга-ны-биле хабарчы эээн кыш айтырылгала хары-лап бээр-ом дилээр.

1977 чылдын делегате-нин, а ол ышкаш даштыкы турттарга — Варшава, Франкфуртка, Софияга, Делиге, Белградка, Монтреальга болгаш еске-даа хоорайларга болгаш-лаан ном армаркарларын дуржулгазын өөренип көргөн болгаш Москвага ам болур делегате-армакказы белеткеп эрттеринге ову идекпейтп ашылган турар.

— Бирги айтырыгы улам-чылайын... Делегате-армакказы «мурнукузуулан» чүү артып калыры?

— «Номну тайбындын бол-гаш депшилген херөөн» деп девиз хевээр артар.

Ову эрттеринин үези болгаш чери биеги хевээр: ССРЭ-нин Улус ажы-агыйын-нин чедикширинин деле-гетейнин ийи уругу парильон-нарыга сентябрь айда ол

Москвага делегетинин ном делегетини чаңыл болуп бар чыдар. Оң амылан тодар-дып турар кол-ном чүүлдери чүл?

— 1977 чылда болган баш-тайгы ном делегате-армакказы «Номну тайбындын» болгаш депшилген херөөн» деп оң девизи хей-хей турттарын литература таралдыкчыларын болгаш үндүрүкчүлерин ханы сонургалын хайчылыгына гын бузулган-биле бадыт-кап, делегетке калы ашылда-жылганы көрүдөрүнче, ажы-херекчи харылаалары ханы-ладырыче оларын ак сеп-килдиг чүтүлдүрүп көргүскен. Аңаа 67 турттардан 1535 фир-маларынч болгаш организа-

цияларынч төлөөкчүлери кырашкан, кыражыкчыларын хей кезинге садыглажыны-кын талазы-биле эки түдөл-дерлиг болуп ол доозулган. Ынчаарга Автор эргелерининч бүгүн-эвиле агентствозу ичкан номнары үндүр-кчир сады-лажыр дугайында 1245 көрө-өгө ат салган. Бүгү-эвиледең «Международная книга» кат-тыжымынчы 60 миллион рубльге номнары бот-ботта-рынга садыглажыр дугайында дугурулганы чарган. Хей-хей дугурулгалар еске-даа кы-жыкчылар-биле чардынтан.

ТУРИСЧИ ОРУКТАР

Тыванын дагларында

Турисчи таймың киди-гүлдүк үези. Аян-чорук кыдырыга хандыкчылар-дыгар ам оруктар. Июль-дун 25-те Тываның хыналда-камгала албанын үздүгү турисчи-нин 120 бөлүгү туруп ал-ган. Оларын арамында Украндалан келген спорт-чулар база бар.

Ырактап келген азы-чарына Кивитин Күрүңү университетинин астроно-мия обсерваториянын биче эртем ажылдакчысы С. С. Тринина удурткан. Ол бөлүктөр Кара-Хем болгаш Балытты-Хемни аян-чорук кыдып, берге-нинч талазы-биле беш-ни-кат е г о р и я н ы маршрутун эрттерер. Амгы үезде өк-ла черден Москванын, Ленинград-тын, Кипиньетун, Ур-ыш, Куйбышевтин болган еске-даа черлеринч турис-теринч 16 бөлүгү чоруу турар.

Дыштанылгазында

Бүгү чуртта ышкаш, бистин республиканың школаларында хогау чайгы дышта-нылгар чоруу турар.

Чадаана хоорайның № 1 ор-тумак школаның турисчи отрылы Бүгү-россия сүлдүгүна киржин, Кабардино-Балка-рыга чораш келген. Олар аңаа баргаш, уран чүүд кон-курууна база киришкен, ийги чери алган.

Тываның еске-даа школаларында анык турисчер бо Делегейнин уруглар чымында солуу, утуудурбас аян-чору-тары кылырлар. Чыжа, Ук-раин ССР-де Черкассы хоорай-га болур тымурчуларың Бүгү-эвиле сүлдүгүна киржи-ри-биле бистин республиканың өөреникчилер чорукшанар.

Бистин Тывада база бир берге маршруттуг черлеринч бирээл — Би-Хем уну, Кара-Балык холден укар чедир эрттерер дык парин. Амгы үезде ышар Москваның «Гиропро-шечен»-э институтунд болуу чорукшан.

Кызыл, Шеттевич-Кравченко кудумчуу, бажы № 3, ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторуна 2-24-63, редакторуна оралакчыларынын 2-35-24, 2-31-75, харышсалдыг секретарынын 2-23-33, секретариатынч 2-23-33, өөргөткө амдырал болгаш совет тургузуу кидиштеринин 2-37-13, өрөөңгала кидиштерин 2-31-75, култура кидиштерин 2-23-54, көлөк алам-агы кидиштерин 2-21-47, улестур кидиштерин 2-22-64, чагаа кидиштерин 2-41-27, информатив кидиштерин 2-20-60, корректорларынын 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45, солуу келбей баргала 2-32-75 телефонче долгак.

Ч А Н Г Ы С Х У Н Н У

Тыванын турис болгаш аккурсия талазы-биле об-ласть чөвүледи, Тыва АССР-нин турис федерацияны алдыгы анык республина турис-тирээл бо чайын органи-зация эрттерген. Ову Совет Эвилелинин составына Тыва-ны каттышканында бээр 35 чыл өштө тураскааткан.

Мурнуку чылдарда дел-турисчи Мурнуу Шапшаал болгаш Цаган-Шиботу сын-нарын девисээринге болган. Аңаа киришкен кишилеринч саны кызылганынча-даа хей-Кызылдан, Ак-Довурак-тан, Красноярскадан, Ново-Сибирсктен, Омскиден, Том-скиден, Ленинградтан, Усть-Илимскиден болгаш еске-даа хоорайлардан 200 ажыг ижи киришкен. Олар 22 бөлүккө хувааттылган.

Тыванын турис болгаш аккурсия чөвүлелинч хы-налда-камгала отрядынын ажылдакчыларынын хуваа-гы — ол чээрби ажыг бөлү-кү айык чок чоруун ханды-ры болур. Бүгү бөлүк-теринч эртер ужурутуп турган үш бөлүктөгү постулары туруска. Пост бүрүзүпте үш-үш кижилер бар. Оларынч бирээзини амылдын дуга-йы майга чүтүлгөн көр-ей.

Кудай оңу наш янам хуу-дун, чамдык өйдө хар-даа нодан-тавактап дүжүп тур-гулаан. Ындык болза-лаа турис-теринч байырлап шыңгы-карган өөрүкчүлөрү ол башы шыдаваан. Владимир Шля-никовтун болуун маршрутче үдөөлөсү. Болуукун удурту-чуу Красноярск хоорайдан келген. Оң-биле кады Ке-зылда үш ооз чорупкал. Шүтүгүзүң арканында өөрүкчү чымылган. Хынал-да-камгала албанынч па-чалыгын Клим Чадамба маршрутче үгөнеринге байыр чедирген. Маршрутче ула-дарга үнгөн бөлүктөрүнч эң сөөлүгү ол. Шляниковтар Узуу-Хем өрү казганшан.

Майның 2-де бистин бөлү-күс Огултуу-Оюктун үстүнчө үнүшкө. Хар ийи хүн улам-

МӨНГҮН «БӨРТЧЕ»

1946 чылдын август 17-де, Тыва Совет Эвилелинин составына каттышка-ла ийи чыл болганда, Бүгү-эвиледең күн-култура болгаш спорт комитетинин турисотрици Тон секциянын төлөөлери Тывага кээп, Мөңгүн-Тайга-нын бажыче бир дугаары-ла үгөнер. Оон удуртуку-зу Владимир Васильевич Ни-кольский турган. Ол белет-ки эң баштап чүгөнгөң бөлүктүг составыга тыва турис-тер база киргенер. Куя-гаа Тулуп, Виктор Саяк болгаш Ондар Сулдуз Мос-кадан келген бөлүктүг составына чорашканар.

Тывага болуп тургулаар турисчи, альпинизм Мөңгүн-Тайганың кырынче үвер-и-биле доостур. Ол эң берге маршрут. Ынар үгөн дика хей турисчер разраатарны ду-жаап алгылаан. Мөңгүн-Тайга чүтө бистин республиканың өвес. Совет Эвилелинч калы-нда булузундан келген спортчуларың кичээлгеин хаара туткан.

Н. ГРУЗДЕВАНЫН ФОТОСУ.

ДООСТУР ЧЕТКЕН

Чая өөрдөлгө чымыга Сут-Акын ортумак школаның коллектив организацияг бел-леткеши турар. Өөрдөлгө чымы доостур-билек, школа септелгенин өгөзөн. Башкы-лар болгаш ажылчылар 19 ижи доктаамал ажылдан турар. Нивитин-биле 60 хүн-верде 14 класс, 2 кабинет, 2 баш-кылар өрөөлү, 60 орунчук интернат, столовая чүтү-лааш, бууду дооскан. Сут-биле иктер одалга система-ның септелгенин кылган. Оон аңгыда 210 парталарын сеп-теп буудан.

Школа коллектив боттарынч күжү-биле 70 кубометр оттулар ышты белеткеп ал-ганар. Башкы Чап-оол Ондар чая өөрдөлгө чымыга херек-дээр доуннары, плакаттарын, хундулса самбыраларын болгаш еске-даа көргүзүлгө-нүн, чуртун, чартык кыл-ган, Башкылар-да, ажылчы-лар-да школанынч септел-генинч анык шынарды доостур дээр көчүгү кызымаккай ашылган турарлар. Оларга Татьяна Ондар, Айна Ондар, Вера Ондар, Толтур Хола-дыг, Николай Ооржак олар хамааржыр.

1979 чылда Москвага болур делегейнин ном делегате-ар-макказы улустар аразына култура талазы-биле солту-ганы калбартырынын оруунга, тайбын болгаш социал депши-лгенч оруунга бургулаар чая баям болур дээринге бүзү-рөз бис.

Владимир МИХАЙЛОВ. (ПМА). О. БОРАШ.

ССРЭ-нин Улустарынын спартакиадазы

Спортчу гимнастика. Эр улустун аразыга хей хевиринч маргылдаларынч команда айы-биле тилекчилери илереттинген. РСФСР-нин командам Спартакиадамың чемпиону болган.

ЧУРУНТА: РСФСР-нин гимнастик командазы — Николай Андриянов, Владимир Беленков, Александр Ткачев, Валентин Турбанов, Сергей Кижяков, Геннадий Черныков. СЭТА-нын фотохроникасы.

Кызылдын агаар станица-зынч дымнакыны бузуар алдыра, бистин республикага көкүчү турар булдулар, чам-дык черлерге димирөөшкенинч чая чар. Барынч чүк утламышкынын хаттык дүргөңи секундла 5-10 метр чедер. Агаарынч темпе-ратурамы 30-35, чамдык ра-йоннара 24-29 градус чы-лык болур.

ТАЙЫЛЫРЛААР, БИЛИДИРЕР

Ажылчыларынч ийги чуртала бажымынч бир өрөөнчө чүтүлгөңү олтур-гала, дүлүгүр шырайлы ол кижилерден айтырды: «Ара-гала эмнедирин чедикши кижиңиң эртем-билиңиң, на-зынчында, профессияңдан база эр, херөөжинден хан-мааржы болур бе? Аңаа до-раа харылаалар берге. Кижилер бургулаар, чаптардан аргаларга дуулап деп шын өвөс болуп чоруурлар. Олар хей чылдарда улаштыр аргалап келгенден кадым баксыраан, эмнедир берге кижилер болур. Колуңда дөртөн хар иштиңе чалдып, тилектеңиң чедип алдырлар.

Эмчиниң сүмези

Бастер — наркотиктер алко-голизмден арааннарын, олар-нын эмнедир дээр күзеленин болгаш ийги байданынч айы-биле алаан кат бөлүктө-рге хуваап турар бис. Оларынч 3-5 хуузу алкологизминч дээр чыдагына чеккен, эң берге кижилер болур. Ийги бөлүккө албал-биле эмнедир келген, боттарын туттуңу шы-дас кижилер хамааржыр. Сөөлү бөлүккө арагаже болу-нун сүлдүгү билги турала, болгачок ижинтер, эмнедир күзөп чоруу болгаш терапев-тик кургу эртен соонда 2-3 чыл дургулаа ырма туттас кижилер хамааржыр. Олар айтыкан хуусаа аркында, ку-ладан-биле эмчиге хындап, багай чаңылдан кээр менгеле

телевидение

ИЮЛЬ 31-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДА 10.00 — «Ев». Информатив программа. 10.40 — ССРЭ-нин Улустарынч 7-ги чайгы спартакиадамынч хүн дем-делгеси. 11.05 — Мультифильм-нер программа: «Кадыг тоорук дугайында тоол», «Рекс-спортсмен». 11.35 — Уругларга фильм. «Ремус — тоянмы». 2-ги серияны. 12.50 — «Погаан делегем-нер» бисе. Фильм-поптер. 13.20 — «Черни улгатыр көргүзөргө». Документалдыг фильм. 13.50 — Медээлер. 13.55 — 16.00 — Чалсар. 16.00 — Медээлер. 16.20 — «Сөз күш-ажымы — сөөк бедни». Кинопрограмма: «Баран богу турар кижя», «Чартыкчылар», «Үшкү күш-ажымы», «Маадырынч бажымыр». 17.30 — ССРЭ-нин Улустарынч 7-ги чайгы спартакиадамынч хүн дем-делгеси. 19.00 — Телемедээлер. (Тыва дылда). 19.15 — Телемедээ-лер. (Орус дылда). 19.25 — Чаралалар. 19.30 — «Езуугу оолдар», 20.00 — Уругларга шүтүктөр. 20.15 — Бөгүн делегейде. 20.30 — «Хельсинки: дөрт чыл болганда». Политиктиг тайлы-бырлакчы А. Потапов эрти-рер. 21.00 — «Олимпий хоорайларынч эстафетам», Ленинградтын уран чүүд мас-терлеринч концерти. Күрү-

неңин Топ концерт азынчың ламчылыгы. 22.30 — «Ев», Информатив программа. 23.05 — ССРЭ-нин Улустары-нын 7-ги чайгы спартакиада-мында. 23.30 — Медээлер. 23.35 — ССРЭ-нин Улустары-нын 7-ги чайгы спартакиада-мында. 00.10 — 00.50 — «Шү-дүктөргө мнак ордугулар». Тонгөндө — дамчыдылгалар программасы. ИНИТИ ПРОГРАММА МОСКВАДА 19.00 — Омскинч нефти-жилеринин Култура ордуу-нун ыры болгаш таңгы ан-самблинч концерти. КЫЗЫЛДАН 19.30 — «Кырган бора-хек-пештер». Урап-чечен теле-фильм. 20.35 — «Скляпельге утүр аргумент». Телефильм. 21.05 — 21.35 — Уугу улустар, та мультифильмдер програм-мазы.

Тираж 15303. Чагы № 1884. СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-инч Министрлер Чөвүдалаан Ном үндүрер чед, полиграфия болгаш ном садымынч талазы-биле өргөлөткөн типография (Кызыл, Шеттевич болгаш Кравченко кудумчуу, бажы № 1), ТС 01001.